

Literaire gesprekken met leerlingen van groep 7 en 8 op basis van ‘Maar als je erover nadenkt’, proefschrift van Gertrud Cornelissen (juni, 2016)

Belang van het voeren van literaire gesprekken met leerlingen in groep 7/8

Door te praten over een boek ontdekken leerlingen dat ze veel meer begrijpen van het verhaal dan ze in eerste instantie dachten. Leerlingen maken een literaire ontwikkeling door.

Doel van het voeren van literaire gesprekken met leerlingen in groep 7/8

- Leerlingen delen hun leeservaringen en zijn zich ervan bewust dat elke leerling iets zinnigs kan zeggen over boeken.
- Leerlingen beseffen wat boeken voor hen en anderen kunnen betekenen.
- Leerlingen kunnen beter bepalen welk boek zij willen lezen.
- Het leesplezier van de leerlingen wordt vergroot.
- Leerlingen zijn zich ervan bewust dat meerdere interpretaties over de inhoud van een boek mogelijk (mogen) zijn.
- De literaire competentie van de leerlingen wordt vergroot.

Adviezen voor de leerkrachten

- Lees het boek zorgvuldig en denk over de inhoud na.
- Straal enthousiasme uit en laat zien dat je van het boek hebt genoten.
- Zorg ervoor dat de leerlingen met elkaar in gesprek komen én blijven:
 - stel jezelf terughoudend op. Geef niet meteen je eigen mening en laat zien dat de mening van elke leerling waardevol is;
 - durf vragen te stellen waarop je het antwoord niet weet;
 - betrek zoveel mogelijk leerlingen bij het bespreken van een vraag;
 - geef leerlingen de tijd om na te denken voordat ze een antwoord geven.
- Geef in de loop van het gesprek een samenvatting en een korte conclusie, waarin je soms aangeeft op welke wijze je het gesprek voort wilt zetten.
- Stel verschillende soorten vragen.
Zie voor het stellen van verschillende soorten vragen, p. 306, 307. Deze vragen zijn: kennisvragen, inlevingsvragen, diepgangvragen, interpretatievragen, beoordelings- en evaluatievragen, vergelijkende vragen.
Op p. 311 staan beschreven: verhelderingsvragen en regisseervragen.
Op p. 313-314 vind je enkele voorbeelden van het stellen van deze vragen.

Startgesprek

Gesprek over het lievelingsboek

Vorbereiding

- Vraag de leerlingen een paar dagen vooraf hun lievelingsboek of lievelingstijdschrift mee te nemen.
- Kies vooraf een rustig muziekfragment.
- Kopieer voldoende werkbladen 'Mijn lievelingsboek is...' (zie hieronder bij 'schrijfofdracht').
- Zorg voor **flap 'Praten over je lievelingsboek'**.

Doelen

1. Leerlingen ontdekken dat elke leerling een eigen lievelingsboek heeft en dat elke keuze waardevol is.
2. Leerlingen beseffen dat iedere lezer iets speciaals kan vertellen over het meegenomen lievelingsboek.

Organisatie

- Kringvorm, duo-gesprek
- Duur gesprek 60 minuten

Lesopbouw

1. Introductie

Geef een korte uitleg over de leesgesprekken die de komende weken worden gevoerd:

- Vandaag gesprek over het lievelingsboek.
- De komende weken over twee andere boeken: geef aan hoe de boeken worden gelezen (voor een deel op school, voor een deel thuis).
- Doel van de gesprekken.

2. Start van het gesprek

Besprek met de leerlingen de volgende casus:

Iemand heeft iets gezegd over zijn lievelingsboek. Er moet een gesprek ontstaan. Hoe kun je als luisteraar reageren op wat iemand heeft gezegd over het boek?

De opmerkingen van de leerlingen worden op een flap geschreven en bewaard.

N.B. Er wordt in de leesgesprekken geregeld gewerkt met het inventariseren van opmerkingen van leerlingen. Het is de bedoeling dat hierop in volgende leesgesprekken kan worden teruggeblikt.

3. Duo-gesprekjes

Werkvorm: vrij rondlopen op muziek. Leerlingen vertellen in tweetallen aan elkaar. Twee keer herhalen.

Mocht het zo zijn dat een leerling geen lievelingsboek heeft, dan kan de leerling vertellen wat hij/zij liever doet dan lezen. In het gesprek met de partner die wel een boek heeft meegenomen, komt de leerling wel in aanraking met motieven van een klasgenootje om te lezen.

4. Kringgesprek

Elk leerling legt zijn eigen lievelingsboek voor zich op de grond. Stel vragen en stimuleer het gesprek.

4a. Inhoudelijk (over de boeken)

Vragen die gesteld kunnen worden:

- Wie wil iets vertellen over het lievelingsboek van een ander? Vertel!
- De leerkracht pakt een boek en vraagt: Wie kan iets vertellen over dit boek?
- Waarom heb je dit boek meegenomen?
- We zien heel veel lievelingsboeken liggen. Hoe kan het dat er zoveel verschillende lievelingsboeken zijn? Zie je ook dezelfde boeken? En hoe kan dat?
- Naar welke boeken word je nieuwsgierig?
- Wie kan vertellen:
 - Hoe ben je aan het boek gekomen?
 - Waar lees je het liefst?
 - Hoe leuk vind je voorlezen?
 - Wie leest er (veel) bij jullie thuis?
 - Hebben jullie veel boeken thuis?

4b. Proces (over het gesprek)

Vragen die gesteld kunnen worden:

- Lukt het om op het verhaal van de ander te reageren met een van de opmerkingen op de flap? Waardoor lukte dat? Waardoor lukte dat niet?
- Wat kunnen we nog toevoegen op de flap **'Praten over je lievelingsboek'** ?
- Wat vond je van de tweegesprekjes?
- Wat heb je geleerd van het kringgesprek?
- Wat weet je nu meer dan aan het begin van de les?
- ...

5. Schrijfpdracht

Laat de leerlingen het volgende werkblad invullen:

Mijn lievelingsboek	Datum:
Lievelingsboek van ...	
Titel en schrijver van het boek:	
Dit is mijn lievelingsboek, omdat ...	

6. Evaluatie

Geef aan dat je hebt genoten van de verhalen over de boeken. Benoem wat er goed ging en geef ook aan wat een volgende keer eventueel anders moet (inhoudelijk en/of proces).

Vijf gesprekken over boek 1

Gesprek 1

Vorbereiding

- Voor elke leerling ligt een exemplaar van het boek klaar.
- De leerlingen zitten in een kring.
- Leg tekenmateriaal klaar.
- Zorg voor materiaal waarmee je de tekeningen kunt ophangen.

Doelen

1. Leerlingen kunnen voorspellingen doen over de inhoud van het verhaal.
2. Leerlingen kunnen vertellen waar zij zich over verbazen en verwonderen.

Organisatie

- Kringvorm, duo-gesprek
- Duur gesprek: 60 minuten

Lesopbouw

1. Introductie (10 min.)

Bespreek de voor- en achterkant van het boek: illustratie, titel, uitgeverij, omslagtekst, eventuele prijzen, aanbevelingen etc.

Laat leerlingen vrij reageren.

Laat leerlingen in tweetallen (knie aan knie) praten over de titel. Waar denken ze dat het boek over gaat? Daarna klassikaal bespreken.

2. Voorlezen eerste fragment + opdracht (20 min.)

Lees de eerste pagina's voor en vraag de leerlingen tijdens het voorlezen een film in hun hoofd te maken. (10 min.)

- *Verkocht*, p. 8 t/m 15
- *Gips*, p. 7 t/m 13

Opdracht (10 min.)

Laat de leerlingen vrij reageren op wat ze gehoord hebben en stel verdiepingsvragen. Zorg ervoor dat leerlingen met elkaar in gesprek komen. Vraag of het gelukt is om een filmpje in het hoofd te maken: wat zie je? krijg je al idee waar het verhaal zich afspeelt? hoe denk je dat het verhaal verdergaat?

3. Voorlezen tweede fragment + opdracht (20 min.)

Lees verder: (10 min.)

- *Verkocht*, p. 16 t/m 27
- *Gips*, p. 14 t/m 31

Opdracht: tekenen (10 min.)

Leerlingen maken in tweetallen een tekening van het fragment dat op hen het meeste indruk heeft gemaakt.

Ze schrijven hun namen op de achterkant van de tekening. De tekeningen worden opgehangen in de klas. Laat de leerlingen rondlopen om de tekeningen te bekijken.

4. Bespreken van de tekeningen in de kring (10 min.)

Verdiepingsvragen:

- Zijn er tekeningen waarvan je niet weet waar ze over gaan/bij welk fragment ze horen? Welke vragen wil je hierover stellen?
- Zijn er tekeningen waarbij je meteen begrijpt bij welk fragment ze horen?
- Hoe kan het dat niet alle leerlingen hetzelfde fragment getekend hebben?
- Hoe kan het dat eenzelfde fragment door verschillende leerlingen anders getekend wordt?

5. Afsluiting (5 min.)

Sluit het gesprek af. Noem in elk geval de volgende drie onderwerpen:

1. Aan het begin van het gesprek hebben jullie aan de hand van de voor- en achterkant van het boek voorspelling gedaan over de inhoud.
2. Bij het maken van de tekeningen hebben jullie de leesontdekking gedaan dat niet iedereen hetzelfde beeld heeft bij een verhaal.
3. Daar kan we de volgende keer mee verder.

De tekeningen worden bewaard voor de volgende keer.

Gesprek 2

Vorbereiding

- Voor elke leerling ligt een exemplaar van het boek klaar.
- De leerlingen zitten in een kring.
- Zorg voor voldoende post-its.
- Zorg voor drie grote flappen / vellen papier.

Doelen

1. Leerlingen kunnen aangeven waarom ze bepaalde fragmenten boeiend, saai of moeilijk vinden.
2. Leerlingen ontdekken dat niet iedereen dezelfde fragmenten boeiend, saai of moeilijk vindt.

Organisatie

- Kringvorm, duo-gesprek
- Duur gesprek: 60 minuten

Lesopbouw

1. Ophalen voorkennis (5 min.)

Vertel dat in het vorige gesprek tekeningen zijn gemaakt bij bijzondere fragmenten. Laat de tekeningen nogmaals zien.

2. Introductie (10 min.)

Vertel de leerlingen het volgende:

‘Als ik een boek lees, dan wil ik er graag met anderen over praten. Hoe kan ik dit gesprek voorbereiden: werken met post-its! Bij de stukjes die ik mooi, gek, moeilijk, verdrietig, saai vind, plak ik een post-it.’

Inventariseer met de leerlingen wat je op post-its zou kunnen schrijven: je mening/ervaring + de uitleg daarbij.

Doe eventueel voor (modellen).

3. Individueel lezen (20 min.)

De leerlingen lezen zelfstandig en plakken een post-it bij fragmenten waarover ze met een andere leerling over zouden willen praten. Op deze post-it schrijven ze wat ze van de passage vinden en welke vraag de passage bij hen oproept.

Voorbeeld:

- *Gips*: Fitz is boos. Waarom is Fitz boos?
- *Verkocht*: Yaqub is bezorgd over Noor. Waarover maakt Yaqub zich zorgen?

4. Bespreken van de leeservaringen (15 min.)

In tweetallen praten de leerlingen over de post-its zijn. Ze stellen elkaar vragen en geven antwoord. De leerkracht observeert en begeleidt.

De leerkracht inventariseert tevens hoeveel pagina's door de individuele leerlingen gelezen zijn.

5. Evaluatie (10 min.)

Evaluatie 'werken met post-its'

Laat leerlingen vertellen wat zij van het werken met de post-its vonden.

Evaluatie algemeen

Werk met drie flappen (papier): mooi/niet mooi/ vragen. Laat de leerlingen hun post-its plakken op een van de drie flappen.

Ga hierover kort met de leerlingen in gesprek en vat de les samen. Koppel naar het doel van de les. Geef huiswerk op.

Huiswerk voor gesprek 3

De leerlingen lezen thuis of tijdens vrij lezen op school:

- *Gips*, t/m p. 102
- *Verkocht*, t/m p. 94

De leerlingen plakken post-its bij stukjes die ze mooi of niet mooi vinden of waarover ze vragen hebben.

Gesprek 3

Vorbereiding

- Leerlingen hebben het boek bij zich
- De leerlingen zitten in een kring.
- Zorg voor voldoende post-its
- Zorg voor drie grote flappen / vellen papier.
- Zorg voor lijntjespapier op A4-formaat.
- Zorg voor **flap 'Doorpraten over post-its'**.

Doelen

1. Leerlingen kunnen in een gesprek met andere leerlingen nieuwe betekenissen van het verhaal herkennen en ontdekken.
2. De leerlingen begrijpen dat het in gesprek gaan met anderen over een boek waardevol is voor het begrip van het boek.

Organisatie

- Kringvorm, duo-gesprek
- Duur gesprek: 60 minuten

Lesopbouw

1. Ophalen voorkennis (10 min.)

Vraag naar de leeservaring:

- Hoe lang heb je gelezen?
- Op welke plekken heb je gelezen?
- Lukte het jou om de post-its te gebruiken?
- Wil je graag verder lezen?
- Zijn er dingen die je niet begrijpt? (antwoorden komt later aan de orde)

2. Introductie (10 min.)

Werk weer met drie flappen (papier): mooi/niet mooi/ vragen. Laat de leerlingen hun post-its plakken op een van de drie flappen.

De leerlingen lopen langs de flappen en zetten op twee post-its een uitroepteken. Hiermee geven ze aan dat ze over de betreffende opmerking graag met de klas zouden willen praten.

3. Doorpraten over de post-its (10 min.)

Bespreek met de leerlingen eerst de vraag hoe je langer over een opmerking op een post-it kunt praten. Welke vragen kun je stellen over de opmerking op de post-it?

Voorbeeld:

- Opmerking post-it: 'Mooi. Fitz/Yaqub is stoer.'
- Hoe zou je over deze opmerking kunnen doorpraten? Kun je vragen bedenken hierover?

De leerkracht schrijft de vragen die de leerlingen bedenken op een flap '**Doorpraten over post-its**'.

Voorbeeld:

- Hoe weet je dat hij/zij stoer is?
- Ben je zelf ook stoer?
- Wat is stoer?
- Geef een voorbeeld van stoer?
- Vertel er eens wat meer over?
- Hou je van stoere dingen?

4. Tweetalgesprekken (10 min.)

De leerlingen gaan naar de flaps en pakken per tweetal een post-it waarover ze willen gaan doorpraten. De opdracht luidt: welke vragen kun je bedenken bij deze post-it?

De vragen schrijven ze op en ze bespreken deze met elkaar.

5. Evaluatie van de tweetalgesprekken (10 min.)

De leerkracht vraagt wie er nieuwe ideeën heeft gekregen door het tweetalgesprek. Kunnen de leerlingen verklaren hoe dat komt? De leerkracht maakt duidelijk dat het waardevol is om met anderen in gesprek te gaan over een boek om op deze manier meer van een boek te begrijpen en tot andere inzichten te komen.

Instructie voor het huiswerk voor gesprek 4 (10 min.)

De leerlingen lezen thuis of tijdens vrij lezen op school:

- *Gips*, p. 103 t/m 132
- *Verkocht*, p. 96 t/m 142

De leerlingen plakken post-its bij gebeurtenissen die ze herkennen uit hun eigen leven

Voorbeeld:

- *Gips*: Ik ben/mijn zusje is ook verliefd op iemand die ouder is; Mijn neefje is ook te vroeg geboren; Mijn buurman is ook geopereerd aan zijn hart.

- *Verkocht*: Ik verlies ook vaak bij wedstrijden; Ik train heel hard om te winnen; Ik heb soms ook heel erg dorst; Op het jeugdjournaal heb ik laatst iets gezien over kindermishandeling/ontvoering.

Gesprek 4

Vorbereiding

- Leerlingen hebben het boek bij zich.
- De leerlingen zitten in een kring.
- Zorg voor **flap 'Doorpraten over post-its'**.

Doelen

1. Leerlingen kunnen een relatie leggen tussen hun eigen leven en gebeurtenissen uit het boek (zie ook huiswerkopdracht)
2. Leerlingen kunnen karaktereigenschappen van de personages benoemen.
3. Leerlingen kunnen zich inleven in de belangrijkste personages

Organisatie

- Kringvorm, duo-gesprek
- Duur gesprek: 60 minuten

Lesopbouw

1. Introductie (10 min.)

De leerkracht blikt terug op de huiswerkopdracht

De leerlingen lezen thuis of tijdens vrij lezen op school:

- *Gips*, p. 103 t/m 132
- *Verkocht*, p. 96 t/m 146

De leerlingen plakken post-its bij gebeurtenissen die ze herkennen uit hun eigen leven

Voorbeeld:

- *Gips*: Ik ben/mijn zusje is ook verliefd op iemand die ouder is; Mijn neefje is ook te vroeg geboren; Mijn buurman is ook geopereerd aan zijn hart.
- *Verkocht*: Ik verlies ook vaak bij wedstrijden; Ik train heel hard om te winnen; Ik heb soms ook heel erg dorst; Op het jeugdjournaal heb ik laatst iets gezien over kindermishandeling/ontvoering.

De leerkracht vraagt wie zijn/haar opmerkingen wil voorlezen. De leerkracht geeft positieve feedback.

Hij pakt de **flap 'Doorpraten over post-its'** en vraagt aan de leerlingen of zij daarop vragen zien die zij naar aanleiding van de opmerking kunnen stellen. Hij vraagt ook of leerlingen andere vragen zouden kunnen stellen?

2. Tweetalgesprekken (10 min.)

De leerlingen zitten in tweetallen en kiezen elk een eigen passage uit het boek waarin een gebeurtenis beschreven staat die hen doet denken aan hun eigen leven (post-it).

- In tweetallen bespreken ze volgende vragen:
- Wat gebeurt er in deze passage?
- Welke opmerking heb je op je post-it gemaakt?
- Welke personages spelen een rol in deze passage?
- Hoe reageren de personages op de gebeurtenissen? Denk aan: ze zijn bang, ze worden boos, verdrietig, ze begrijpen het niet etc.

3. Het maken van een venndiagram (klassikaal) (30 min.)

De leerkracht maakt samen met de leerlingen een venndiagram op het bord of op een flap waarop de eigenschappen van twee personages worden vergeleken:

- *Gips*: Fitz en Adam
- *Verkocht*: Yaqub en zijn vader

In de buitencirkels staan eigenschappen van de personages die verschillen, in het overlappende deel eigenschappen die overeenkomen.

Bespreek welke gebeurtenissen uit het boek gekoppeld kunnen worden aan de karaktereigenschappen van een personage.

Voorbeeld

Gips

- Gebeurtenis: Fitz laat haar arm in het gips zetten met daarin de trouwringen van haar ouders.
- Karaktereigenschap Fitz: verdrietig, boos, opstandig, twijfel, onzekerheid (p. 129 onderaan).

Verkocht

- Gebeurtenis: Yaqub en Zareena overleven een zandstorm (p. 134 – 137)
- Karaktereigenschap Yaqub: dapper, blijft rustig, volwassen voor zijn leeftijd.

De leerkracht vult daarna het venndiagram samen met de leerlingen in.

Voorbeeld:

Gips

- Overeenkomst: verliefd / moeizame relatie met ouders / beiden houden van zusje en broertje / avontuurlijk / brutaal / durf / lef

- Verschillen: Adam wil dit niet vertellen; Fitz schrijft het in de sneeuw / Adam is binnenvetter; Fitz is een flapuit

Verkocht

- Overeenkomst: verdrietig, volhouders, willen geld verdienen voor het zusje Noor, wanhopig, eenzaam, ze verlangen naar thuis
- Verschillen: Yaqub begrijpt niet waarom zijn vader hem heeft verkocht; zijn vader weet waarom hij Yaqub heeft verkocht en gaat zich zorgen maken over Yaqub / leeftijdsverschil / Yaqub is gevangen ; de vader niet /

Bespreek tot slot welke gebeurtenissen uit het boek gekoppeld kunnen worden aan de karaktereigenschappen van een personage.

Voorbeeld

Gips

- Gebeurtenis: Fitz laat haar arm in het gips zetten met daarin de trouwringen van haar ouders.
- Karakter: verdrietig, boos, opstandig, twijfel, onzekerheid (p. 129 onderaan).

Verkocht

- Gebeurtenis: Yaqub en Zareena overleven een zandstorm (p. 134 – 137)
- Karakter Yaqub: dapper, blijft rustig, volwassen voor zijn leeftijd.

4. Afsluiting (5 min.)

De leerkracht vraagt aan de leerlingen of er in het diagram een karaktereigenschap staat die zij bij zichzelf of anderen uit hun leefwereld herkennen.

Instructie voor het huiswerk voor gesprek 5 (10 min.)

De leerlingen lezen thuis of tijdens vrij lezen op school de boeken uit.

De leerlingen plakken post-its bij gebeurtenissen waarover graag met andere leerlingen over zouden willen praten. Dat mogen passages zijn uit het hele boek.

Gesprek 5

Vorbereiding

- Leerlingen hebben het boek bij zich
- De leerlingen zitten in een kring.
- Zorg voor flap met venndiagram.
- Zorg voor lege flappen voor stillewandgesprek.
- Zorg voor lijntjespapier, wit papier, tijdschriften, kleurpotloden voor de verwerkingsopdrachten.
- Zorg voor **flap 'Doorpraten over post-its'**.

Doelen

1. Leerlingen weten wat ze kunnen doen wanneer ze het boek uit hebben gelezen.
2. Leerlingen kunnen hun mening over het boek verwoorden.

Organisatie

- Kringvorm, duo-gesprek
- Duur gesprek: 60 minuten

Lesopbouw

1. Introductie (10 min.)

De leerkracht vertelt dat hij het jammer vindt dat als hij een mooi boek uit heeft gelezen. Hij moet afscheid nemen van de personages met wie hij zo heeft meegeleefd. De leerkracht vraagt aan de leerlingen of zij dit herkennen.

Hij vraagt: 'Wat zouden we kunnen doen als een boek is uitgelezen en we toch nog even in het boek willen blijven?'

De leerkracht schrijft de ideeën van de leerlingen op een flap. Titel: 'Wat kun je doen als je het boek uit hebt?'

Voorbeelden: mooie stukjes opzoeken, er met anderen over praten, vragen met anderen bespreken, een tekening maken, mijmeren, bedenken wat je van een boek vindt, een brief/dagboekfragment schrijven...

2. Verwerkingsopdracht (40 min.)

De leerkracht laat de leerlingen een slotopdracht kiezen.

Bijvoorbeeld:

1. In tweetallen drie mooie stukjes opzoeken. Schrijf deze drie stukjes over op een A3-vel, met paginanummers. Maak er iets moois van (lay-out, tekening, plaatje etc.).

2. Schrijfopdracht individueel
 - a. Schrijf een brief aan een van de personages
 - b. Schrijf een brief aan de schrijver van het boek
 - c. Schrijf een dagboekfragment vanuit het perspectief van een van de personages
 - d. Schrijf een ander einde aan het boek
 - e. Schrijf een vervolg op het boek
 - f. Schrijf de achterkant van het boek: stukje inhoud + meningen
3. Maak jouw voorkant van het boek (individueel)
4. Maak een collage (tweetallen)
5. Maak een toneelstukje n.a.v. een passage uit het boek (drietallen)

De leerkracht vertelt aan de leerlingen dat in de loop van de week de slotopdrachten van elkaar bekeken worden. De leerkracht maakt een soort rooster hiervoor.

3. Afsluiting: stillewandgesprek

Er staan twee/drie lege flappen klaar. Op elke flap staat de zin: Ik vond het boek...

De leerlingen komen één voor één naar voren en vullen de zin aan met woorden, stukjes zin, één woord. Ze mogen ook reageren op wat de ander heeft opgeschreven. Denk aan 'mee eens/vind ik niet'. Ook de leerkracht doet mee. Niemand mag praten.

De leerkracht vat samen wat hij op de flappen ziet staan.

Vijf gesprekken over boek 2

Gesprek 1

Vorbereiding

- Voor elke leerling ligt een exemplaar van het boek klaar.
- De leerlingen zitten in een kring.
- Neem een eigen boek mee.
- Papier en stiften voor de mindmaps.
- Zorg voor een flap voor de vragen.
- Zorg voor voldoende post-its.

Doelen

3. Leerlingen leggen een relatie met hun eigen leeservaringen.
4. Leerlingen maken hun eigen ideeën over een verhaal zichtbaar m.b.v. een mindmap en worden zich er zo van bewust dat ze al veel gedachtes over een boek hebben, voordat ze aan het lezen beginnen.
5. Leerlingen worden zich ervan bewust dat het uiterlijk van een boek meebepalend kan zijn bij het kiezen van een boek.

Organisatie

- Kringvorm, duo-gesprek
- Duur gesprek: 60 minuten

Lesopbouw

6. Introductie (10 min.)

Vertel de kinderen dat we vandaag aan een nieuw boek beginnen. Leg het volgende uit: 'Als ik aan een nieuw boek begin, moet ik altijd even in de stemming komen. Ik pak het boek vast, lees de achterkant en kijk een tijdje naar de illustratie op de voorkant.' Geef een voorbeeld aan de hand van een eigen gelezen boek. Bijvoorbeeld *Vertrektijd* van Truus Matti. Er gaan dan allerlei gedachtes door me heen zoals: *Hmm, lijkt me wel spannend, dat hotel ziet er wel vreemd uit, waarom zouden de letters hel rood zijn? Er staat ook een rode bus. Het hotel ziet er wel erg leeg uit.*

7. Maken van een mindmap.

Soms is het leuk om voor het lezen een mindmap te maken over alles wat er in je opkomt. In een mindmap kun je alles opschrijven of tekenen waar je aan denkt bij een bepaald onderwerp. Het onderwerp zet je in het midden en om dat onderwerp heen leg je allerlei verbindingen. Laat zien hoe je een mindmap maakt naar aanleiding van je voorbeeld, bijvoorbeeld van de titel *Vertrektijd*. De vragen in een kleur, woorden met elkaar verbinden door streepjes, pijlen, etc. Eventueel vertakkingen maken.

Laat het nieuwe boek zien en lees de tekst op de achterkant van het boek voor. Deel de boeken uit en laat de leerlingen de buitenkant van het boek goed bekijken. Vraag de leerlingen om hier hun eigen mindmap bij te maken.

8. Vergelijken in tweetallen

De leerlingen vergelijken hun mindmap in tweetallen. Eerst vertelt een leerling en mag de andere vragen stellen, daarna omdraaien. Waarin verschillen hun mindmaps? Naar aanleiding van het gesprek mogen ze hun mindmaps aanvullen.

9. Bespreken van verschillen en opnemen van vragen.

Vraag aan de leerlingen of er verschillen waren in de mindmaps. Hoe zou dat komen? Ga na of er vragen zijn die nog niet beantwoord zijn. Welke? Schrijf ze op een flap.

10. Voorlezen

Lees de eerste pagina's van het boek voor. Misschien worden sommige vragen al beantwoord.

- *Verkocht*, p. 8 t/m 27
- *Gips*, p. 7 t/m 31

11. Evaluatie (10 min.)

Laat leerlingen vertellen wat zij in hun eigen mindmap herkennen in wat er al is voorgelezen.

Huiswerk voor gesprek 2

De leerlingen lezen thuis of tijdens vrij lezen op school:

- *Verkocht*, t/m p. 66
- *Gips*, t/m p. 59

De leerlingen kiezen twee personages.

Bijvoorbeeld:

- *Verkocht*, de vader en het zusje van Yakub
- *Gips*, Fitz en de jongen

Na het lezen beschrijven ze de personages in 3 woorden. Geef hiervan een concreet voorbeeld.

Gesprek 2

Vorbereiding

- Leerlingen hebben het boek bij zich.
- Werkblad poppetje.
- Voor elk tweetal een vel papier.
- Zorg voor een flap voor vragen.
- Zorg voor voldoende post-its.

Doelen

3. Leerlingen leggen een relatie tussen wat er in het boek verteld wordt over de personages.
4. Leerlingen spreken over het gedrag, de emoties, het karakter, de motieven en de bedoelingen van de personages.
5. Leerlingen kunnen eigenschappen van de personages afleiden uit wat het personage doet en over zichzelf denkt of uit wat anderen over de personages vertellen.

Organisatie

- Kringvorm, duo-gesprek
- Duur gesprek: 60 minuten

Lesopbouw

1. Ophalen voorkennis (5 min.)

Vraag naar de leeservaring:

- Hoe lang heb je gelezen?
- Op welke plekken heb je gelezen?
- Hoe ging het werken met de post-its?

2. Bespreken van personages in viertallen. (10 min.)

Laat de leerlingen in viertallen aan elkaar vertellen wat ze over de personages hebben opgeschreven. Welke overeenkomsten en verschillen ontdekken ze? Probeer als leerkracht te focussen op hoe leerlingen bepaalde dingen te weten zijn gekomen. Als er aanleiding voor is kun je het boek erbij pakken en stukjes laten voorlezen. Daag leerlingen uit om elkaar te bevragen en relaties te leggen met hun eigen opmerkingen.

3. Invullen werkblad in viertallen

De viertallen krijgen een werkblad met daarop een poppetje afgebeeld. Per viertal wordt een personage gekozen. Op het werkblad wordt een beschrijving gemaakt van deze personage. In het poppetje komen de opmerkingen die overeenkomen en daar omheen komen de verschillen.

4. Bespreken van belangrijkste ontdekkingen (20 min.)

Hang de werkbladen rond in de klas. Laat de leerlingen langslopen en bespreek dit klassikaal. Probeer als leerkracht de nadruk te leggen op het spreken over het gedrag, de emoties, het karakter, de motieven en de bedoelingen van de personages.

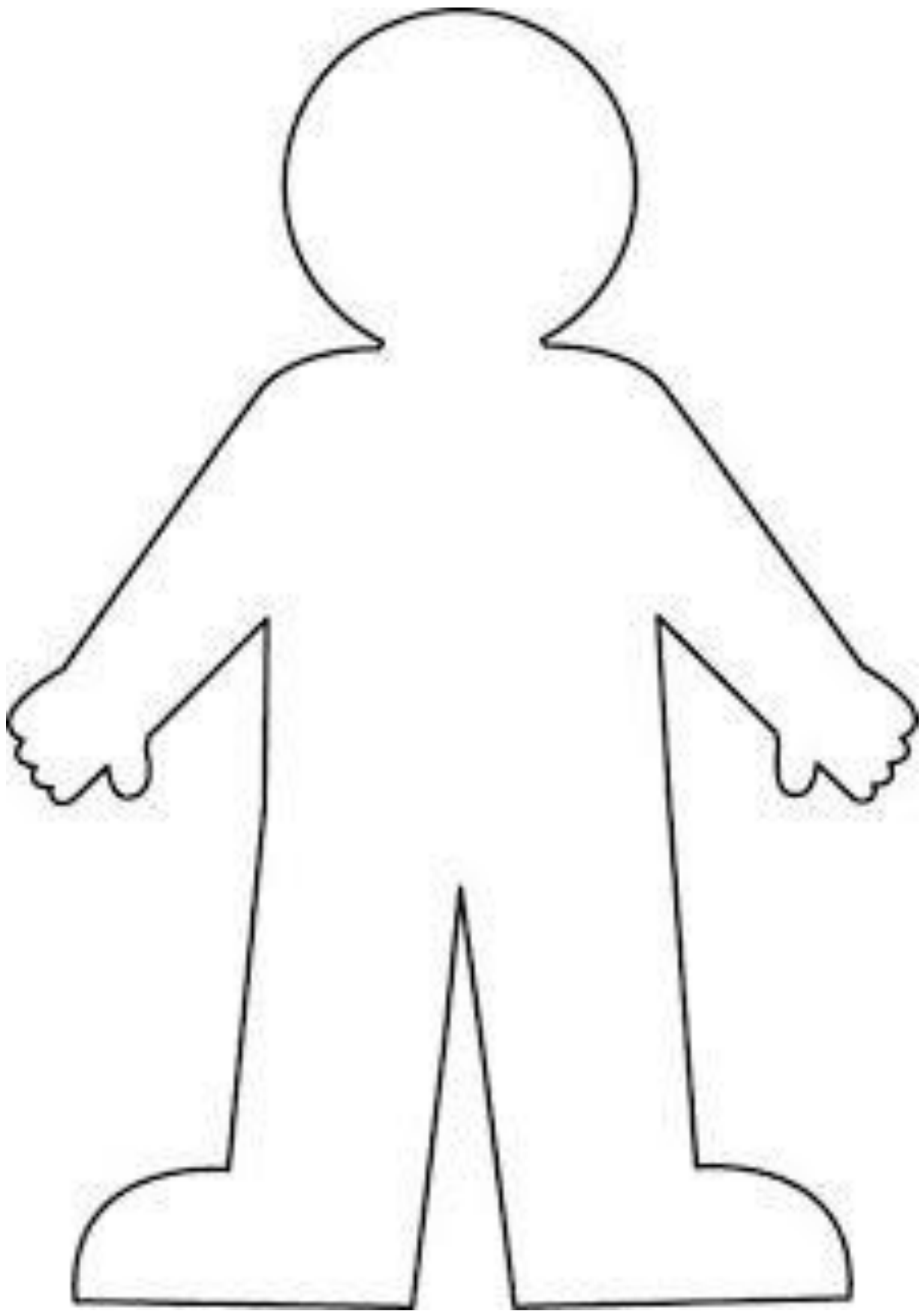
5. Evaluatie (10 min.)

Ga met de leerlingen in gesprek over de vraag: "Zou je een vriend of vriendin willen zijn van (kies een personage)". Waarom wel of niet?

Huiswerk voor gesprek 3

De leerlingen lezen thuis of tijdens vrij lezen op school:

- *Verkocht*, t/m p. 94
- *Gips*, t/m p. 96

Gesprek 3

Vorbereiding

- Per kind een invulblad over zichzelf
- Per kind een invulblad van een personage uit het boek
- Een flap voor het noteren van belangrijke bespreekpunten
- Leerlingen hebben het boek bij zich
- De leerlingen zitten in een kring.
- Zorg voor voldoende post-its
- Zorg voor lijntjespapier voor het dagboekfragment

Doelen

3. Leerlingen kunnen in een gesprek met andere leerlingen nieuwe betekenissen van het verhaal herkennen en ontdekken.
4. De leerlingen begrijpen dat het in gesprek gaan met anderen over een boek waardevol is voor het begrip van het boek.

Organisatie

- Kringvorm, duo-gesprek
- Duur gesprek: 60 minuten

Lesopbouw

6. Ophalen voorkennis (10 min.)

Vraag naar de leeservaring:

- Hoe lang heb je gelezen?
- Lukte het om de post-its te gebruiken?

7. Introductie (10 min.)

De vorige les hebben we het gehad over het karakter van de personages. Vandaag gaan we onderzoeken in hoeverre wij lijken op de personages. Om dit goed te kunnen vergelijken, moeten we eerst een goed beeld geven van ons zelf. Licht het invulblad kort toe a.d.h.v. een voorbeeld voor jezelf. Het lijkt wel op het invullen van een vriendenboekje. Laat de leerlingen vervolgens een beschrijving van zichzelf maken m.b.v. het invulblad. Deze beschrijving bespreken ze met hun buurman/buurvrouw.

8. Beschrijving van een personage (15 min.)

Laat de leerlingen nu een beschrijving maken van een zelf gekozen personage m.b.v. het invulblad. Vervolgens praten ze in tweetallen over de verschillen en overeenkomsten tussen de personages en zichzelf. Daag leerlingen uit om elkaar te bevragen. Welke belangrijke punten willen ze in de kring bespreken?

9. Bespreken van belangrijkste gesprekspunten (5 min.)

Kies er één of twee uit om te bespreken. Probeer leerlingen te laten vertellen over de emoties, het karakter, gedrag, de gedachtes en doelen van de personages en probeer leerlingen een vergelijking te laten maken met hun eigen leven. Hebben zij ook wel eens dezelfde emoties? Hoe beleven zij deze emoties? Hoe denken ze over het gedrag van de personages? Wat zouden ze hetzelfde of anders doen?

10. Evaluatie (10 min.)

.....

Instructie voor het huiswerk voor gesprek 4

De leerlingen lezen thuis of tijdens vrij lezen op school:

- *Verkocht*, t/m p. 142
- *Gips*, t/m p. 132

Naam van personage:

Bijnaam:

Gezin:

Vrienden:

Lievelingsboek:

Eet het
liefst:

Verjaardag:

Hobby's:

Houd niet van:

Allerbelangrijkste:

Karaktereigenschappen:

Grootste wens:

Durft niet:

Belangrijkste
doel:

Mijn naam:

Bijnaam:

Gezin:

Vrienden:

Lievelingsboek:

Eet het
liefst:

Verjaardag:

Hobby's:

Houdt niet van:

Allerbelangrijkste:

Karaktereigenschappen:

Grootste wens:

Durf niet:

Belangrijkste
doel:

Gesprek 4

Vorbereiding

- Ongeveer 3 gekleurde kaartjes (A5-formaat) per leerling.
- Leerlingen hebben het boek bij zich.
- De leerlingen zitten in groepjes van 4.

Doelen

1. Leerlingen kunnen zich inleven in een personage.
2. Leerlingen kunnen verwoorden waarom ze een bepaald antwoord op een vraag geven.
3. Leerlingen spreken over het gedrag, de emoties, het karakter, de motieven en de bedoelingen van de personages.

Organisatie

- Kringvorm, tweetallen, groepjes van vier
- Duur gesprek: 60 minuten

Lesopbouw

5. Introductie (15 min.)

Het boek is alweer bijna uit. We hebben al veel gepraat over wat de personages in het boek overkomt, hoe ze omgaan met hun emoties. Jullie hebben onderzocht welke karaktertrekken de personages hebben en we hebben een vergelijking gemaakt met onze eigen levens. Vandaag gaan we nadenken over vragen die we aan de personages zouden willen stellen.

6. Vragen bedenken (10 min.)

De leerlingen bedenken in tweetallen vragen aan de verschillende personages. De vragen worden op een kaartje geschreven. Bovenaan het kaartje komt de naam van het personage. Ieder tweetal bedenkt minimaal 5 vragen, waarbij ze nog meer over het personage te weten komen. Vragen over gevoelens, gebeurtenissen of de toekomst. Dus niet "Welke sokken draagt Yakub/Fitz?" De leerlingen kunnen hier het boek bij pakken.

7. Vragen beantwoorden (10 min.)

De leerlingen zitten in groepjes van 4. De kaartjes met vragen worden open op de tafel gelegd. De groepjes draaien door naar de volgende tafel en lezen daar de vragen door. In overleg proberen ze antwoord te geven op 1 of 2 vragen. Dit antwoord wordt op het kaartje geschreven onder de vraag. Daag de leerlingen uit om met elkaar in gesprek te gaan over de vraag. Wat denken ze en wat maakt dat ze zo denken?

Vervolgens draaien de groepjes door naar de volgende tafel en beantwoorden ze weer 1 of 2 vragen. Dit mag een nieuwe vraag zijn, maar ook een vraag die al beantwoord is door het vorige groepje. Het kan immers zo zijn dat er meerdere antwoorden mogelijk zijn. Laat leerlingen over deze eventuele verschillen in gesprek gaan.

Op deze manier schuiven de groepjes een aantal keren door. Uiteindelijk komen ze terug aan het eigen tafel en kunnen ze de antwoorden op hun vragen doorlezen.

Afsluiting (5 min.)

Ga met de leerlingen in gesprek over de vragen en de gegeven antwoorden. Probeer leerlingen te laten verwoorden waarom ze iets denken en leg de vergelijking met antwoorden van andere groepjes. Leg hierbij de link naar de de emoties, het karakter, de motieven en de bedoelingen van de personages. Met name de vragen met meerdere en verschillende antwoorden zijn interessant om te bespreken.

Instructie voor het huiswerk voor gesprek 5

De leerlingen lezen thuis of tijdens vrij lezen op school het boek uit.

Gesprek 5

Vorbereiding

- Leerlingen hebben het boek bij zich
- De leerlingen zitten in een kring.
- Flap van gesprek 5 bij boek 1 met titel: 'Wat kun je doen als je het boek uit hebt?'
- Zorg voor schrijfpapier, tekenpapier, tijdschriften en een videocamera.

Doelen

3. Leerlingen kunnen een oordeel geven over het boek.
4. Leerlingen kunnen een keuze maken over wat te doen als het boek uit is.

Organisatie

- Kringvorm, individueel of in groepjes.
- Duur gesprek: 60 minuten

Lesopbouw

4. Introductie (10 min.)

Het boek is alweer uit. Blik met de kinderen terug op de laatste les van boek 1. Wat kunnen we doen als we een boek uit hebben en nog graag even in het boek willen blijven? Bekijk samen met de leerlingen of je de lijst nog kunt aanvullen. Introduceer het schrijven van een recensie en het maken van een trailer voor een boek.

5. Verwerkingsopdracht (40 min.)

De leerkracht laat de leerlingen een slotopdracht kiezen. Groepjes worden gevormd op grond van de gemaakte keuzes. De leerlingen werken individueel of in groepjes van 2 tot 3 leerlingen samen.

Bijvoorbeeld:

6. Maak een trailer voor het boek. Speel een stukje uit het boek na, waarmee je anderen kunt triggeren om het boek te lezen.
7. Schrijf een recensie over dit boek.
8. Drie mooie stukjes opzoeken. Schrijf deze drie stukjes over op een A3-vel, met paginanummers. Maak er iets moois van (lay-out, tekening, plaatje etc.).
9. Schrijf een brief aan een van de personages
10. Schrijf een brief aan de schrijver van het boek.
11. Schrijf een dagboekfragment vanuit het perspectief van een van de personages.
12. Schrijf een ander einde aan het boek
13. Schrijf een vervolg op het boek
14. Schrijf de achterkant van het boek: stukje inhoud + meningen
15. Maak jouw voorkant van het boek
16. Maak een collage

De leerkracht vertelt de leerlingen dat in de loop van de week de slotopdrachten van elkaar bekeken worden. De leerkracht maakt een soort rooster hiervoor.

6. Afsluiting: stillewandgesprek

Er staan twee/drie lege flappen klaar. Op elke flap staat de zin: Ik vond het boek...

De leerlingen komen één voor één naar voren en vullen de zin aan met woorden, stukjes zin, één woord. Ze mogen ook reageren op wat de ander heeft opgeschreven. Denk aan 'mee eens/vind ik niet'. Ook de leerkracht doet mee. Niemand mag praten.

De leerkracht vat samen wat hij op de flappen ziet staan.

Vijf gesprekken over boek 3: Jacques Vriens, *Achtstegroepers huilen niet* (editie 2017, 32^e druk)

Doel van de vijf gesprekken

- Leerlingen voorbereiden op het zelfstandig met elkaar bespreken van hun leeservaringen

De rol van de leerkracht wordt van meer leerkrachtgestuurd naar leerlinggestuurd.

Gesprek 1

Vorbereiding

- Voor elke leerling ligt een exemplaar van het boek klaar.
- De leerlingen zitten in een kring.
- Leg de boeken klaar.
- Leg papieren strookjes klaar waarop leerlingen hun mening kunnen schrijven.
- Zorg voor post-its.

Doelen

1. Leerlingen kunnen voorspellingen doen over de inhoud van het verhaal.
2. Leerlingen kunnen beargumenteren waarom zij het boek graag/niet graag willen (her)lezen.
3. Leerlingen kunnen een eerste reactie op het boek formuleren.

Organisatie

- Kringvorm, groepjes van drie leerlingen
- Duur gesprek: 60 minuten

Lesopbouw

1. Introductie (15 min.)

Vertel de leerlingen het volgende: 'We hebben twee boeken samen gelezen. We doen het nog een keer samen.'

Opdracht 1 (per drietal): voor de leerlingen die het boek/verhaal (de film) nog niet kennen

Bekijk de voor- en achterkant van het boek. Let op illustratie, titel, uitgeverij, omslagtekst, prijzen, aanbevelingen etc.

Bespreek met elkaar je verwachting over het boek: waarover denk je dat het gaat? Wat zijn je ideeën/gedachten bij het boek? Heb je zin om het boek te lezen? Kun je uitleggen waarom?

Opdracht 2 (per drietal): voor leerlingen die het boek/verhaal (de film) al kennen

Bespreek met elkaar waarom je het boek wel/niet voor een tweede keer zou willen lezen. Beargumenteer je standpunt.

2. Voorlezen eerste fragment + interventie (15 min.)

Lees de eerste hoofdstukken voor: p. 7 t/m 25.

Vraag de leerlingen: 'Als ik een zin voorlees waarop je wilt reageren of waarover je iets zou willen vragen/zeggen, dan ga je staan. Je krijgt dan het woord en vertelt aan de klas wat je gedachten zijn bij deze zin of dit woordje of het fragment. Andere leerlingen mogen dan kort reageren.'

Voorbeeld p. 11: 'Voetballen is mannensport (...) Ga met barbies spelen.'

Advies: wanneer te veel leerlingen te vaak gaan staan, dan geef je aan dat je de resterende pagina's gaat voorlezen zonder dat leerlingen mogen gaan staan. Geef ze een compliment en leg uit dat je nu een wat langer fragment zult voorlezen, zodat leerlingen in het verhaal kunnen komen.

3. Voorlezen (15 min.)

Lees voor t/m p. 48.

4. Afsluiting (15 min.)

Geef elke leerling een strookje en vraag of ze daarop in een of meer woorden hun eerste reactie op het boek willen schrijven (zielig, verdrietig, grappig, stom, ik ken het boek al, vriendschap etc.). De leerlingen noteren ook hun naam op het strookje.

Verzamel de strookjes, en bespreek ze verder niet. Op basis van de tekst op deze strookjes formeer je voor het volgende leesgesprek de leesgroepjes: drie leerlingen per groepje die ongeveer hetzelfde hebben ingevuld (je bent verder vrij in de verdeling van de leesgroepen).

Geef het huiswerk op voor de volgende keer.

Huiswerk voor gesprek 2:

Lees het boek thuis verder: p. 49 t/m 91.

De leerlingen plakken post-its bij passages waarover ze in de volgende les willen doorpraten of waar ze vragen over hebben. Deel de post-its uit.

Gesprek 2

Vorbereiding

- Elke leerling neemt het boek mee met de post-its.
- Op basis van de ingevulde strookjes tijdens gesprek 1 zijn de leesgroepjes gevormd: drie leerlingen per groepje die ongeveer hetzelfde hebben ingevuld (je bent verder vrij in de verdeling van de leesgroepen).
- De leerlingen zitten in hun leesgroepje.
- Leg post-its klaar.
- Leg vellen papieren klaar voor de interviewvragen.

Doelen

1. Leerlingen kunnen in groepjes vragen bedenken en formuleren over de inhoud van het boek.
2. Leerlingen weten dat lezers verschillende gedachten kunnen hebben bij een boek.
3. Leerlingen weten dat door het bespreken van de gedachten van de verschillende lezers hun kijk op het boek wordt verdiept.

Organisatie

- Kringvorm; groepjes van drie leerlingen (de leesgroepjes)
- Duur gesprek: 60 minuten

Lesopbouw

1. Introductie (5 min.)

Vertel de leerlingen dat schrijvers vaak worden geïnterviewd over hun boeken. De interviewer moet het boek gelezen hebben en bedenkt daarna welke vragen hij over het boek zal stellen. Het doel is om iets meer te begrijpen/te weten over het boek.

Geef aan dat in deze les de groepjes voor een ander groepje vragen bedenken op basis van de gemaakte opmerkingen op de post-its.

2. Toelichting op de post-its (10 min.)

De leerlingen vertellen aan elkaar (in het leesgroepje) waarom zij een post-it hebben geplakt bij een bepaald fragment. Er zijn onder andere twee mogelijkheden: ik wil hier graag over doorpraten met anderen en waarom óf ik begrijp dit niet en waarom.

3. Het bedenken van de vragen (10 min.)

Vertel de leerlingen dat zij vijf open vragen (voorbeeld: hoe, wat, waar, waarom, welk?) moeten bedenken voor een ander leesgroepje. De vragen hebben betrekking op de fragmenten bij de post-its. De leerlingen schrijven deze vragen op.

4. Het interview (10 min.)

De leesgroepjes interviewen elkaar aan de hand van de door hen gemaakte vragen.

5. Afsluiting (15 min.)

De leerlingen in de leesgroepjes kiezen één vraag uit waarop door het andere groepje een interessant/leerzaam/mooi/verrassend antwoord is gegeven. De leerlingen bepalen samen wat ze daarvan hebben geleerd/er mooi aan vonden/wat nieuw voor hen was.

Elk groepje presenteert deze vraag en het verrassend antwoord aan de hele klas.

Huiswerk voor gesprek 3 (uitleg: 10 min.)

De leerlingen lezen thuis verder in het boek: p. 92 t/m 137

Instructie voor de opdracht: 'In ieder boek dat je leest, maken personages van alles mee en daardoor veranderen ze ook een beetje. Let er eens bij het lezen op of de personages veranderen en waardoor dat komt. Plak post-its bij stukje waar je merkt dat het gedrag van een personage verandert. Je volgt één personage. Spreek met je groepje af wie welk personage gaat volgen.'

Gesprek 3

Vorbereiding

- Elke leerling neemt het boek mee met de post-its.
- De leerlingen zitten in hun leesgroepje.
- Computer/laptops klaarzetten
- Leerlingen mogen eventueel hun mobieltje gebruiken (voor muziekkeuze)
- Oude tijdschriften t.b.v. het maken de collages
- Plak-, verf-, tekenmateriaal

Doelen

1. De leerlingen weten dat belangrijke gebeurtenissen in het leven van een personage leiden tot verandering in gedrag.
2. De leerlingen kunnen gedragsveranderende gebeurtenissen in hun eigen leven herkennen en beschrijven.

Organisatie

- Kringvorm, groepjes van drie leerlingen (de leergroepjes)
- Duur gesprek: 60 minuten

Lesopbouw

1. Introductie

De leerlingen zitten in de kring. Vertel dat ze een personage uit het boek hebben gevolgd en hebben gekeken naar verandering in het gedrag. Vraag een aantal leerlingen om hierover te vertellen: wie heb je gekozen? wat heb je opgemerkt?

Maak nu de overgang naar het eigen leven van de leerlingen: 'Wie kan iets vertellen over wat je een keertje hebt meegemaakt en waardoor je veranderd bent, of waardoor je je anders bent gaan gedragen, of waardoor je andere mening hebt gekregen.' Laat *twee* leerlingen aan het woord.

2. Gesprek in het leesgroepje

De leerlingen gaan in hun groepje zitten en vertellen aan elkaar over het moment dat ze hebben meegemaakt waardoor ze zijn veranderd.

3. Uitbeelden van het personage

De leerlingen krijgen de opdracht om in hun groepje een van de door hen gekozen personages verder uit te werken. Vertel dat ze het gedrag en de verandering van dit personage op verschillende manieren mogen uitbeelden:

- Muziek of geluid waarvan de leerlingen vinden dat dit bij het personage past
- Een tafel met voorwerpen waarvan de leerlingen vinden dat deze bij het personage passen (voorwerpen van internet halen/tekenen)
- Een collage met daarop afgebeeld het gedrag en de verandering van het personage (mag ook abstract, bijvoorbeeld met kleuren/vormen etc.)
- Eigen inbreng van de leerlingen mag ook

Geef aan dat de verandering in het gedrag van het personage duidelijk moet zijn en dat deze verandering moet worden toegelicht.

4. Presentaties en afsluiting

De groepjes presenteren aan de klas wat zij hebben gemaakt. Daarnaast leggen zij de koppeling met hun eigen leven.

Voorbeelden:

'Wij hebben een song van Ariane Grande gekozen omdat we vinden dat deze om deze reden bij het personage past. Het stuk past ook bij mij/ons, want...'

'Op de tafel ligt een voetbalshirt. Dat past bij ..., omdat.... Het past ook bij ons, omdat ...'

'We hebben gekozen voor de kleur 'groen', omdat.... Groen past ook bij ons, want...'

Huiswerk voor gesprek 4

De leerlingen lezen voor de volgende keer: p. 138 t/m 174. Ze lezen het boek uit.

Gesprek 4

Vorbereiding

- Elke leerling neemt het boek mee.
- De leerlingen zitten in hun leesgroepje.
- Leg de werkbladen 'Vragen hoofdpersonage' klaar (bijlage 1)
- Leg lege vellen klaar waarop de leerlingen hun brieven kunnen schrijven

Doelen

1. De leerlingen kunnen met elkaar praten over het hoofdpersonage waardoor hun beeld van het personage wordt uitgebreid en verdiept.
2. De leerlingen kunnen zich verplaatsen in de gedachten en gevoelens van het hoofdpersonage en begrijpen waardoor zijn gedrag verandert.

Organisatie

- Kringvorm, groepjes van drie leerlingen
- Duur gesprek: 60 minuten
- Werkblad 'Vragen hoofdpersonage'

Lesopbouw

1. Introductie (10 min.)

Vertel de leerlingen dat het boek nu uit is en dat zij zelfstandig in hun leesgroepje over het boek gaan praten, hun mening gaan vormen over het hoofdpersonage en een brief gaan schrijven.

De leerlingen zitten in hun leesgroepje en bespreken de volgende vraag: Wat was je eerste reactie nadat je het boek had uitgelezen?

2. Gesprek over het hoofdpersonage (10 min.)

Deel het werkblad met de vragen over het hoofdpersonage uit en laat de leerlingen daarover met elkaar in gesprek gaan.

3. Brief schrijven (30 min.)

Stel dat Akkie, die nu dood is, een brief kan schrijven aan haar juf, klasgenoten of haar ouders. Wat zou ze schrijven? Leef je in en schrijf deze brief.

4. Afsluiting (10 min.)

Bespreek met de leerlingen wat zij vonden van de schrijfoopdracht: wat was leuk/moeilijk/fijn/anders etc?

Huiswerk voor gesprek 5

De leerlingen maken de brief thuis af.

Gesprek 5

Vorbereiding

- Elke leerling neemt het boek mee.
- De leerlingen zitten in de kring.
- De leerlingen hebben hun brief meegenomen.
- Muziekfragment (bij voorkeur een fragment dat door een leesgroepje tijdens gesprek 3 is gekozen)

Doelen

1. De leerlingen kunnen betekenis geven aan het boek.
2. De leerlingen kunnen hun mening over het boek verwoorden en onderbouwen.

Organisatie

- Kringvorm
- Duur gesprek: 60 minuten

Lesopbouw

1. Introductie (10 min.)

Leerlingen lopen door de klas op een passend muziekje (bijvoorbeeld een muziekfragment dat door de leerlingen in gesprek 3 is gekozen) met hun brief in de hand. Wanneer de muziek stopt, dan gaan de leerlingen staan bij de dichtstbijzijnde leerling en lezen ze elkaars brieven. Herhaal dit.

2. Betekenis geven aan het boek aan de hand van de 'Vertel eens'-methode van Chambers (40 min.)

Zie bijlage 2 voor de instructie.

3. Terugblik op het lezen en de leesgesprekken (10 min.)

Bespreek klassikaal de volgende vragen. Maak in de vragen onderscheid tussen de leerlingen die het boek voor de eerste keer lazen (en die het verhaal niet kenden) en de leerlingen die het boek al kenden.

Mogelijke vragen:

- Wat vond je van het boek? Wat vond je van het lezen/de leesgesprekken?
- Zijn je verwachtingen uitgekomen? Wat had je niet verwacht?
- Hoe vond je het om het boek voor een tweede keer te lezen?

- Zou je meer boeken van Jacques Vriens willen lezen? Zo ja, kijk eens op zijn site www.jacquesvriens.nl
- Zou je meer boeken over dit onderwerp willen lezen?

Einde van de leesgesprekken over boek 1, 2 en 3.

Bijlage 1

Werkblad 'Vragen hoofdpersonage'

Opdracht

Bespreek met elkaar de volgende vragen over het hoofdpersonage van het boek

- Zou het hoofdpersonage een vriend of vriendin van je kunnen zijn?
- Wat kun je zeggen over het gezinsleven van het hoofdpersonage? Zou jij zelf in zo'n gezin willen wonen?
- Wat kun je zeggen over de vrienden van het hoofdpersonage? Zou jij ook deze vrienden kunnen hebben?
- Hoe veranderde het hoofdpersonage in de loop van het verhaal?
- Waardoor is het hoofdpersonage hetzelfde/niet hetzelfde als jij?
- Zou het boek anders verlopen als het hoofdpersonage geen meisje maar een jongen was of andersom?
- Wat zou het hoofdpersonage in het begin van het boek anders gedaan kunnen hebben om het verhaal anders te laten verlopen? Had dat gekund?
- Waar is het hoofdpersonage nu?
- Waar zal het hoofdpersonage over 20 jaar zijn?
- Waarom zou je wel/niet bevriend kunnen zijn met het hoofdpersonage?
- Wat deed het hoofdpersonage waardoor je hem/haar wel/niet aardig vindt?
- Waar kun je voorbeeld geven van een probleem van het hoofdpersonage dat jij in je eigen leven ook hebt gehad of herkent?
- Naar wie ging het hoofdpersonage toe voor steun en begrip? Begrijp jij dat hij/zij dat deed?
- Wat is de grootste wens van het hoofdpersonage? Denk je dat die wens in vervulling kan gaan? Waarom wel/niet?
- Wat zal er met het hoofdpersonage gebeuren in het vervolg van het boek?

Bijlage 2

Vertel eens' van Chambers

In zijn boek *Leespraat* (Chambers, 2011) beschrijft Aidan Chambers een methode waarbij kinderen op een speelse manier gestimuleerd worden om te praten over boeken. In zijn vierkolommen-methode gaan kinderen verder dan leuk-niet-leuk-antwoorden. Onderliggende motieven, patronen, vreemde en nieuwe vormen in het boek worden als vanzelf besproken.

De vier basisvragen van 'Vertel eens'

De leerkracht stelt de vier basisvragen:

- Wat vond je leuk, mooi of goed aan dit boek?
- Wat vond je niet leuk (mooi of goed)?
- Wat vond je moeilijk/onduidelijk?
- Zag je een patroon of bepaalde verbanden?

Op elk van die vragen geven de leerlingen kort antwoord, bijvoorbeeld in één woord; ze hoeven niets uit te leggen. De leerkracht leidt het gesprek, maar geeft zijn eigen mening niet en inventariseert uitsluitend de inbreng van de leerlingen.

Elke vraag wordt apart gesteld, zodat alle voor de handliggende (ant)woorden gegeven kunnen worden. Als er lang nagedacht moet worden, is het tijd voor de volgende vraag. Geef duidelijk aan dat antwoorden op eerdere vragen altijd nog welkom zijn.

De leerkracht zet de antwoorden/trefwoorden per vraag in een lijst. Als een opmerking niet duidelijk is, vraagt de leerkracht hooguit: *Bedoel je... of bedoel je...?* en gebruikt daarvoor alleen de woorden van de leerlingen zelf.

Tip voor de leerkracht:

Neem een bord, groot blad papier of flip-over waarop je voor iedereen zichtbaar kunt noteren.

Maak vier kolommen:

leuk	niet leuk	moeilijk	patronen

De leerkracht stelt per kolom vragen. Laat de kinderen antwoorden in steekwoorden en korte zinnen die de leerkracht noteert op het blad, in de desbetreffende kolom.

Deze vragen kunnen als leidraad dienen en helpen om de kolommen te vullen:

1. Wat vond je leuk, mooi, goed aan dit boek? Wat is je opgevallen? Waar had je meer over willen lezen?

2. Wat vond je niet leuk aan dit boek? Waren er stukken die je vervelend vond? Heb je stukken overgeslagen? Welke? Als je het boek niet uit hebt, waar ben je dan opgehouden met lezen? Waarom daar?

3. Wat was er moeilijk of onduidelijk? Wat vond je vreemd? Was er iets dat je nog nooit in een boek bent tegengekomen? Was er iets dat je totaal verraste? Waren er dingen die niet klopten?

4. Zag je bepaalde patronen of verbanden? Was er iets dat steeds terug kwam in het verhaal?

Zodra alle kolommen gevuld zijn en iedereen de kans gehad heeft de kolommen aan te vullen, vraagt de leerkracht de kinderen om lijnen te trekken van de ene kolom naar de andere. Zien ze misschien twee keer hetzelfde woord staan, maar in een andere kolom? Zijn er zaken die opvallen in meerdere kolommen en met elkaar te maken hebben? Valt er meteen een thema of een onderwerp op? Het onderwerp dat de leerlingen zo ontdekken, kan worden gebruikt om het boek verder uit te diepen. Met de leerlingen kunnen patronen en moeilijkheden worden doorgrond, kan worden ontdekt waar deze vandaan komen, wat de bedoeling ervan is, waarom de schrijver erover schrijft.

Vragen om het gesprek gaande te houden

Basisvragen:

- Wat vond je leuk, mooi, of goed aan dit boek?
- Was vond je niet leuk?
- Waren er stukken die je vervelend vond?
- Wat was er moeilijk of onduidelijk?
- Wat vind je grappig?
- Waar had je meer over willen horen?

Algemene vragen

- Is het verhaal geloofwaardig?
- Als de schrijver je zou vragen wat er anders of beter zou kunnen, wat zou je dan zeggen?
- Wil je nog iets anders van deze schrijver lezen?
- Wil je dit boek nog een keer lezen?
- Als jij dit geschreven had, wat had je dan anders of beter gedaan?
- Kun je een stuk noemen dat nooit gebeurd kan zijn?
- Wat ga je aan je vrienden vertellen over het boek?
- Was er iets in het boek wat je zelf al eens hebt meegemaakt?

Speciale vragen

- Doet een van de personages je denken aan iemand die je kent?
Of aan personages in andere boeken?
- Waar speelt het verhaal zich af? Op één plek of op verschillende plekken?

- In welke tijd speelt het verhaal zich af?
- Welke personages vind je leuk?
- Welke personages vind je niet leuk?
- Wie is de belangrijkste persoon?
- Welk personage boeit je het meest? Het hoofdpersonage of iemand anders?
- Door wiens ogen heb je het verhaal gevolgd?